

Co-funded by
the European Union

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ
ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ
НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ
ВИХОВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Одеса

2025

Оргкомітет конференції:

Давиденко В'ячеслав, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, полковник поліції;

Корнієнко Максим, проректор університету, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Беляк Ольга, директор КЗ «Одеський фаховий педагогічний коледж», кандидат педагогічних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Домброван Наталія Василівна, начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Ковальова Олена Володимирівна, професор кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, майор поліції;

Матвєєва Лілія Георгіївна, завідувач кафедри загальноправових дисциплін, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції;

Пальшков Костянтин Євгенович, професор кафедри загальноправових дисциплін, кандидат політичних наук, доцент;

Пишна Алла Георгіївна, завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Харченко Наталія Михайлівна, практичний психолог, кандидат психологічних наук.

Статті друкуються в авторському варіанті. Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Забезпечення принципу гідності дитини : протидія насильницьким методам виховання : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 р.). – Одеса : ОДУВС, 2025. – 214 с.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності.

САЙТ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПРАВОВА ОСНОВА ЗАХИСТУ ДІТЕЙ УКРАЇНИ

МОСІЄНКО Яна

*курсант 104 навчального взводу факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Одеського державного університету внутрішніх справ*

*Науковий керівник: ГАЛУНЬКО Віра
професор кафедри адміністративної
діяльності поліції факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності НПУ
Одеського державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор*

Захист дітей є одним із фундаментальних зобов'язань будь-якої сучасної держави, що відображає зобов'язання суспільства захистити своїх найуразливіших членів суспільства. Україна протягом свого становлення як незалежної держави створила багатогранну законодавчу базу, спрямовану на забезпечення прав, безпеки та благополуччя дітей. Ця основа являє собою складну взаємодію національного законодавства, конституційних гарантій, міжнародних угод і поточних реформ, спрямованих на вирішення як давніх, так і нових проблем у сфері захисту дітей в умовах воєнного стану.

В основі системи охорони дитинства України лежить Конституція, яка встановлює основні принципи охорони дитинства та сім'ї. Стаття 52 конкретно проголошує, що діти є рівними у своїх правах незалежно від походження та обставин народження, при цьому відповідальність за добробут дитини покладається як на сім'ю, так і на державу [1]. Конституційна основа створює подвійну систему відповідальності, визнаючи як пріоритет сім'ї у вихованні дітей, так і обов'язок держави втручатися, коли це необхідно, для захисту інтересів дітей. Конституція прямо забороняє експлуатацію дітей і насильство над дітьми, надаючи найвищу правову владу ініціативам щодо захисту дітей в українському суспільстві.

Основою прав дитини є, насамперед, ключові законодавчі акти, яскравим прикладом яких є ЗУ «Про охорону дитинства» [4]. Цей Закон в статті 1 чітко визначає дитинство як окрему та захищену фазу, яка заслуговує на посилені заходи захисту. Він закріплює фундаментальні права дітей і водночас окреслює обов'язки держави щодо їх захисту. Цю основу підкріплює Сімейний кодекс України, який регулює сімейні стосунки та визначає протоколи втручання, коли благополуччя дітей знаходиться під загрозою. Кодекс надає перевагу найкращим інтересам дитини в сімейних суперечках, включаючи встановлення положень щодо альтернативного догляду.

Конкретні вразливі сфери потім розглядаються через секторальне законодавство. Зокрема, прикладами є ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», ЗУ «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», а також закони, що забезпечують

доступність освіти та медичних послуг для дітей. «Малолітня особа має право індивідуально контактувати з органами опіки та піклування, службами у справах неповнолітніх, центрами підтримки сімей, дітей та молоді, а також іншими уповноваженими структурами з метою забезпечення захисту власних прав, свобод і легітимних потреб» [2].

Варто також зазначити, що міжнародні зобов'язання України суттєво формують її систему захисту дітей. Ключовою подією стала ратифікація Конвенції ООН про права дитини, яка зобов'язала Україну привести національне законодавство у відповідність до міжнародних норм. Подальші зобов'язання охоплюють також і Гаазьку конвенцію про захист дітей та співробітництвом галузі міждержавного усиновлення та низку європейських документів. Вони встановлюють мінімальні стандарти та рекомендації, які поступово інтегруються в українське законодавство [5].

На наше переконання, запровадження цих захисних заходів потребує участі кількох державних органів різних рівнів. Міністерство соціальної політики контролює розробку політики, а спеціалізовані служби у справах дітей працюють на регіональному та місцевому рівнях. Ця адміністративна структура включає соціальні служби, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, правоохоронні органи, які функціонують узгоджено для забезпечення комплексного захисту. Таким чином, «держава стоїть на варті дитячої безпеки, протидіючи будь-яким проявам насильства: фізичного чи психологічного тиску, образ, зневаги, недбалого ставлення та жорстокості. Також держава забезпечує надання дітям та опікунам необхідної допомоги, спрямованої на запобігання та виявлення фактів знущання над дитиною» [2].

Останні реформи докорінно змінили підхід України до захисту дітей. Помітною ініціативою була деінституціоналізація — перехід від інституційної опіки до сімейної опіки для дітей, позбавлених батьківського піклування. Ця реформа, керована ЗУ «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», є фундаментальним зрушенням, визнаючи вирішальну важливість сімейного середовища для здорового розвитку. Реформи ювенальної юстиції так само перейшли до підходів, орієнтованих на дітей, зосереджуючись на реабілітації, а не виключно на покаранні [3].

Запровадження воєнного стану в Україні після повномасштабного вторгнення держави-агресора у 2022 році викликало гостру потребу в виняткових правових заходах для захисту дітей. Законодавство містить норми, які сприяють прискореній евакуації дітей із зон конфлікту та

впорядковуюють процедури опіки над дітьми-сиротами та дітьми, розлученими з сім'ями. Окремі нормативні акти зосереджуються на евакуації дітей зі шкіл-інтернатів, створенні координаційних центрів для дітей та впровадженні ретельних перевірок дітей, які перетинають кордони, з метою протидії торгівлі людьми.

Спеціальне законодавство стосується захисту дітей, які постраждали від війни, зокрема зміни до ЗУ «Про охорону дитинства» [4]. Ці зміни запроваджують посилені гарантії для дітей, які перебувають у зонах активних бойових дій. Ці положення дозволяють негайну евакуацію, в обхід стандартних процедур згоди батьків, якщо життя дитини знаходиться під загрозою. Кабінет міністрів також видав численні постанови, які встановлюють механізми розшуку дітей, розлучених зі своїми родинами, надання спеціалізованих психологічних послуг дітям, які постраждали від війни, та координацію зусиль міжнародної допомоги.

Запровадження воєнного стану, у свою чергу, сприяло розробці спеціалізованої правової бази, присвяченої документуванню військових злочинів проти дітей. Це, зокрема, створення під егідою Генеральної прокуратури єдиного реєстру спеціально для постраждалих дітей. Законодавчі положення тепер передбачають окремі протоколи для опитування дітей, які є свідками або жертвами військових злочинів. Ці протоколи ретельно розроблені, щоб мінімізувати ризик повторної травматизації, забезпечуючи при цьому збереження важливих свідчень. Крім того, законодавство полегшує дітям-переміщеним особам доступ до можливостей дистанційної освіти та спрощує процедури отримання медичних та соціальних виплат.

Особлива увага приділяється дітям, які проживають на тимчасово окупованих територіях. Законодавство встановлює механізми для захисту їхнього українського громадянства, сприяння їх потенційному поверненню на контрольовані Україною території та визнання недійсними будь-яких примусових усиновлень або змін їх правового статусу, нав'язаних окупаційною владою. ЗУ «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» містить конкретні положення, спрямовані саме на захист прав дітей в умовах окупації. Це пов'язано з тим, що «після аналізу численних випадків порушень прав дітей, варто наголосити, що наразі держава-агресор систематично порушує всі права українських дітей. Ці права чітко закріплені в Конституції України, у Конвенції ООН про права дитини, а також у відповідних правових нормах» [5].

Вважаємо, що Україна постає перед проблемою балансування своїх зусиль з реагування на надзвичайні ситуації та довгострокових системних реформ. Поточні законодавчі зміни створюють можливості для виправлення наявних недоліків, тоді як подальший шлях до європейської інтеграції дає додатковий поштовх для узгодження стандартів захисту дітей з найкращими міжнародними практиками. Захист дітей, постраждалих від війни, залишатиметься першочерговим, вимагаючи непохитної відданості як негайному втручання, так і структурним покращенням у системі правового захисту.

Отже, правова основа захисту дітей в Україні є динамічною системою, яка демонструє стійкість та адаптивність перед обличчям екстремальних викликів. Усуваючи прогалини в імплементації та постійно посилюючи захист найбільш уразливих дітей, особливо тих, які постраждали від війни, Україна може посилити виконання основного зобов'язання щодо захисту всіх дітей і гарантування їхніх прав навіть у найважчих обставинах.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996, № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 14.03.2025).

2. Пашнєв Б. О. Нормативно-правова база захисту дітей від насильства. Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін : матеріали 1-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 27-29 квітня 2023 р.). Харків, 2023. С. 127-130.

3. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005, № 2342-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення: 15.03.2025).

4. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001, № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 14.03.2025).

5. Трень Т. О., Боняк В. О. Порухення прав дитини в Україні в умовах війни. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.). ч. I. Дніпро: ДДУВС, 2024. С. 259-261.

Наукове видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГІДНОСТІ ДИТИНИ: ПРОТИДІЯ НАСИЛЬНИЦЬКИМ МЕТОДАМ ВИХОВАННЯ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 квітня 2025 року

Підп. до друку 24.06.2027" . Формат 60x84/16.
Друк" . Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 14,7. Обл.-вид. арк. 15.2.
Наклад 60 прим.

Надруковано з готового оригінал-макет 0
Редакційно-видавничий відділ
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, вул. Успенська,1,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009